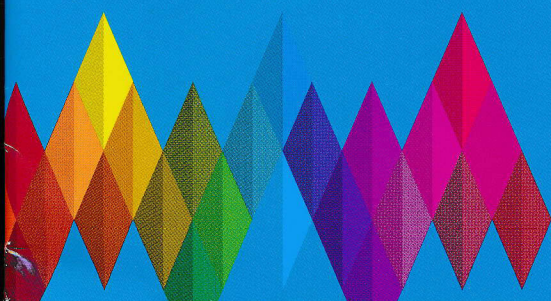

September 2024 | jaargang 79

ELECTRON

Maandblad voor de Nederlandse Radioamateur

- Eerste Lid van Verdienste
- Bluetooth interface voor FT8-transceiver
- Roosterstroom

NR.
09

Eerste Lid van Verdienste H.J.G. van Boxtel

Landelijke vordering zendapparatuur en teruggave van de in Amsterdam in bewaring gestelde zendapparatuur door de Amsterdamse hoofdinspecteur van politie de heer H.J.G. van Boxtel.

Mobilisatie en de gevolgen voor de radiozendamateurs

In 2024 is het 85 jaar geleden dat de Nederlandse overheid op 30 augustus 1939, in het kader van de Mobilisatie, aan alle Nederlandse zendamateurs een telegram toezond. Op grond van een eerder genomen schorsingsbesluit, per 15 april 1939, werd nu het gebruik van de zender verboden. Omstreeks 12 november 1939 ging men over tot het invorderen van de zendapparatuur om redenen van staatsbelang.

Die apparatuur werd door Nederlandse militairen bij de betrokkenen opgehaald en overgebracht naar een centrale opslagplaats, meestal het gemeentehuis, het politiebureau of een PTT-gebouw. Op de invordering van de zendapparatuur werd streng gehandhaafd en eventueel bij niet nakoming werd het materieel in beslag genomen en een proces verbaal opgemaakt. De overheid hield per amateur bij wat werd geconfisqueerd en waar het werd opgeslagen. Deze lijsten hadden na de oorlog een belangrijke functie bij de teruggave van de apparatuur.

Figuur 1: vordering zenders bij Ph. F. Salverda PA0PH

Het ophalen van die zendapparatuur was een 'kleine militaire' operatie. Zo valt te lezen in het boek "Vijftig jaar VERON, Honderd jaar Radio" van Dick Rollema PA0SE. Vermeldenswaardig is dat Nederland in 1939 circa 455 zendamateurs had. In CQ-NVIR van februari 1940 lezen we:

Onze zendvergunningen ingetrokken.

Midden December werden alle zendamateurs verrast met een aangeteekend schrijven van P.T.T., inhoudend intrekking van onze zendmachtigingen door den Minister van Binnenlandsche Zaken. Waren bij velen de machtigingen bij de vordering reeds

medegenomen, om te voorkomen, dat men krachtens die machtiging eventueel een nieuwen zender zou gaan bouwen, thans bestaat er voor ieder een bouwverbod.

Hierdoor is aan de ietwat vreemde situatie, dat we, niettegenstaande het feit, dat onze zenders gevorderd zijn, op grond van onze zendvergunningen toch een nieuwen konden bouwen, het eenig juiste einde gemaakt, al is het dan niet leuk, dat we voorloopig weer gewone machtigingslooze mensen zijn geworden.

Hierdoor worden we tevens ontheven van de verplichting tot betaling van f10. — per jaar. Door P.T.T. werd verder medege-deeld, dat met het tijdvak September t/m. December 1939, gedurende hetwelk van de vergunning geen gebruik mocht worden gemaakt, t.z.t. rekening zal worden gehouden, als de machtigingen weder kunnen worden verleend.

Bezettingstijd

In juni 1940 verscheen in alle landelijke kranten het volgende bericht:

MAATREGELEN T.A.V. VAN DE BERICHTGEVING. HETZIJ PER POSTDUIF OF RADIOGRAFISCH. FOTOGRAFEEREN VAN DUITSCHE WEERMACHT- MATERIAAL VERBODEN

's Gravenhage, 25 juni. In het heden verschenen Verord-ningsblad is opgenomen een verordening van den Rijkscom-missaris voor het Nederlandsche gebied betreffende van berichtgeving en fotografeeren.

Hierin het volgende bepaald:

Par. 1. Hij, die van den Duitschen Weermachtsbevelhebber in Nederland geen vergunning daarvoor heeft gekregen, mag geen berichten, van welken aard ook, door middel van draadloze telegrafie of telefonie, of door middel van lichtsignalen uitzenden of ontvangen.

Par. 2. (1) Hij die zendinstallatie's voor draadloze telegrafie of telefonie of seinlampen, of geschreven of gedrukte hand-leidingen voor het gebruik daarvan, daadwerkelijk in bezit heeft, moet deze binnen drie dagen na het in werking treden dezer verordening aan den Burgemeester der gemeente, waar deze zich bevinden afgeven.

(2) Hetzelfde geldt voor ontvanginstallatie's voor draadloze telegrafie of telefonie en de handleidingen voor het gebruik daarvan, met uitzondering van de gebruikelijke radio-ontvangtoestellen voor het beluisteren van uitzendingen van de omroepverenigingen.

Par.16. Deze verordening treedt in werking op den dag van afkondiging.

Deze verordening riep bij de amateurs veel vragen op, immers de zenders met toebehoren waren op 12 november 1939 reeds door de Nederlandse militaire autoriteiten gevorderd. Er was dus op dit punt niets meer in te leveren.

Wat de ontvangapparatuur betreft vroeg menigeen zich af waarom amateur-kortegolfontvangers zouden moeten worden ingeleverd die dienen om de aan de amateurs toegestane frequenties te beluisteren en meestal slechts overeenkomstig zijn ingericht, terwijl vele omroepontvangers toch immers eveneens voorzien zijn van een kort golfbereik en nog uitgebreider dan vele amateur-ontvangers.

Dit alles heeft Cees van Lent PA0XI uit Heemstede er toe gebracht om bij de Dienststelle Feldpost, Nr. L.02417 Luftgaupostamt Münster, inlichtingen naar aanleiding van een couranten-bericht omtrent de afgifte van amateurzend- en ontvangstapparaten in te winnen. Het antwoord op 28 juni 1940 was dat afgifte zich beperkte tot zendapparatuur met inbegrip van beschrijvingen en handleidingen.

Zendamateurs kregen een schrijven van het Hoofdbestuur der P.T.T., gedateerd 11 juli 1940, waarin werd medegedeeld, dat de zendinstallaties onder het toezicht van de Duitse weermacht waren geplaatst.

Op 13 mei 1943 kregen de Nederlanders van de bezetter te horen dat ze hun radio's moesten inleveren, dit betekende dat ook de zendamateurs die nog wel op de banden mochten luis- teren ook hun ontvangstspullen moesten inleveren. Opmerke- lijk is dat de joodse inwoners van Nederland op 15 april 1941 hun radio's al diende in te leveren.

Na de oorlog

De VERON stelde na de oorlog een Schade-Afwikkeling Com- missie (afgekort S.A.C.) in. Tijdens de vergadering van deze commissie in december 1945 werd besloten een onderzoek in te stellen naar de nog aanwezige en verloren gegane radioapparaten waarvan een collectief staatoverzicht (lijst) aan de betreffende autoriteiten ter hand zal worden gesteld, met verzoek om teruggave van de nog aanwezige apparaten en schadeloosstelling voor de beschadigde en vervreemde verloren gegane apparatuur. In verband hiermee verzocht de commissie alle in aanmerking komende zendamateurs hun juiste naam, call en adres mee te delen, waarna zij zo spoedig mogelijk nadere mededelingen zouden ontvangen.

Apparaten waren volgens een inventaris opgave van het De- partement van Defensie, Hoofd Verbindingsdienst, in maart 1941 nog in hun bezit. De commissie vraagt om hen mede te delen wat van de installaties nog aanwezig is en waar die zijn opgeslagen.

Ook stuurde de commissie onderstaande brief naar het Minis- terie van Oorlog.

3 april 1946.

gevoerdere amateureniers.

Daar aan voormalige zendamateurs weer een machtiging zal worden verstrekt, bestaat er geen bezwaar de hieronder vermelde perso- nen thans weer in het bezit van hun, nog on- der Uw berusting zijnde, eigenommen te stel- len.

De apparatuur van wijlen ten heer A. van Kamsun, kan onder beheer van de afdelings- voorzitter, de heer L. H. Nijhof, worden over- gedragen, totdat hiervoor een nadere beschik- king zal zijn getroffen.

Betreffende eigenaren werd van deze be- slissing een afschrift gezonden.

Het hoofdbestuur
der V. L. R. O. N.,
de Secretaris der
Schade-Afwikkelings Commissie

[Handwritten signature]

Als reactie hierop stuurde 1946 het Ministerie van Oorlog op 3 oktober een brief aan de hoofdcommissaris van politie te Amsterdam, de 'hoeder' van de zendapparaten.

MINISTERIE VAN OORLOG
Afd. B. I. Bur. 5, Nr. 51. 'S-GRAVENHAGE, 3 October 1946.

ONDERWERP: Teruggave radio-zendin- stallaties aan de eige- naren.

De omstreeks 12 November 1939 op last van den Opperbe- velhebber van Land- en Zeemacht gevoerdere radiozendin- stallaties van de hieronder genoemde amateurs werden blijkens de te mijner beschikking zijnde gegevens door den vorderen- den Commandant ter bewaring gegeven aan den Inspecteur Van BOXTEL (Loods Handelsinrichtingen Javakade en zolder- ruimte boven het politiebureau a/d Stadhouderskade). a costi.

Noch mijnerzijds, noch van de zijde van den Radiocon- troledienst bestaan er bezwaren tegen teruggave van bedoelde installaties, welke zich nog onder Uw berusting bevinden.

Gaarne ontvang ik, kan het zijn spoedig, bericht van de teruggegeven radiozendinrichtingen, zoo mogelijk met de ont- vangstbewijzen van de hierbij betrokken eigenaren.

Indien bedoelde installaties eventueel niet compleet teruggegeven kunnen of konden worden, zal ik tevens gaarne opgaven ontvangen van het ontbrekende aan elken zender.

Het vorenstaande betreft de volgende personen met hun sedert ten deele gewijzigde adressen:

De hoofdinspecteur van politie, de heer H.J.G. van Boxtel, schreef vervolgens in antwoord hierop een brief over de status van de teruggave, samen met de lijst van zendamateurs, hun apparaten en de staat van de apparaten.

In deze lijst staan ook de namen van L. de Groot (PA0KK), E. Kapteijn, Jr. (PA0EK), J.A. Vredeveld, Jr. (PA0JAV), I. Cohen (PA0SD) en S. Raphaël (PA0ASL). Zij zijn allen door toedoen van de bezetter om het leven gekomen.

CENTRALE RECHERCHE

GROEP Lr. <i>[initials]</i>	DOSS. Lr. <i>[initials]</i>	AGENDA 1946 C.R.-No. 10718
--------------------------------	--------------------------------	-------------------------------

De Hoofdcommissaris van Politie te Amsterdam, stelt bijgaand

om raad — voor onderzoek en bericht — ter kennisneming — ter uitvoering — ter afdoening — ter behandeling in handen van den Heer Hoofd-Inspecteur van Politie, Chef van Afdeling *[initials]*

Amsterdam, 10 Oct. 1946.

De Hoofdcommissaris van Politie,
H. A. J. G. KAASJAGER.

Te beantwoorden in briefvorm.

Amsterdam, 18-12-1946

De Hoofdinspecteur van Politie, Chef van groep H deelt in voldoening aan het bovenstaande mede:

Ter voldoening aan het schrijven Afd. BI Bur. 5 No 51 dd. 3-10-46, betreffende teruggave radiozendinstallaties, dat vrijwel alle in bewaring genomen zendinstallaties, voor zoover nog aanwezig aan de rechtmatige eigenaars of rechtverkriggende zijn teruggegeven. Hierna volgen de namen des personen in volgorde als in het toe- gezonden schrijven vd Minister, terwijl tevens bij ieder zooveel als mogelijk werd vermeld, hetgeen werd teruggegeven en hetgeen ontbrak volgens eigen opgave des amateurs daar zij veelal niet meer in het bezit waren van de inventarislijst, terwijl ook deze lijsten vaak onvolledig waren.

*De Hoofdinspecteur van Politie
Chef groep H.*

[Handwritten signature]

De heer H.J.G. van Boxtel is nog vele jaren belast geweest met de afhandeling van de onder bewaring gestelde zendapparatuur in Amsterdam. In de dossiers van het Stadsarchief Amsterdam staat dat veel van de apparatuur weer aan de rechtmatige eigenaar kon worden teruggegeven, maar van een paar amateurs, zoals van Louis de Groot (PAOKK) kon men het adres niet achterhalen, ook niet na medewerking van de VERON afdeling Amsterdam. Lang is onduidelijk geweest dat hij in het Duitse concentratiekamp Sachsenhausen (gemeente Oranienburg) was overleden.

In een brief van 22 januari 1953 van de heer van Boxtel lezen wij dat hij voorstelt om te informeren bij de chef van de radiodienst alhier of nog iets bruikbaar van de radiozendinstallatie van Louis de Groot voor die dienst aanwezig is, die dan door deze dienst kan worden benut. Daar de gehele amateur-zendapparatuur gedurende jaren door de politie hier werd opgeslagen en verzorgd zou dit mogelijk een bevredigende oplossing kunnen zijn. Hierop reageert het Ministerie van Oorlog 7 juli 1953 dat het bedoelde radiozendmaterieel van Louis de Groot overeenkomstig het voorstel van Van Boxtel kan worden opgeruimd.

Van de heer H.J.G. van Boxtel ontbreekt daarna enig spoor. In het standaardboekwerk 'Vijftig jaar VERON, honderd jaar Radio', staat hij op blz. 495 in de lijst van Lid van Verdienste niet vermeld. In de VERON vademecumreeks staat hij summier genoemd.

Door recentelijk historisch onderzoek (zeg maar 'reverse engineering') hebben we de identiteit van hem kunnen herleiden. Het blijkt dat Herman Johan Gerhard van Boxtel geboren is in Amsterdam op 16 augustus 1895 en aldaar op 16 januari 1968 overleden.

Vanaf 1920 werkte hij bij de Amsterdamse gemeentepolitie. Uit kranten vernamen we dat hij na de oorlog in het land voordrachten gaf en een boekje schreef 'Op vingers gevangen' over zijn bijzondere werk bij de recherche. Ook gaf hij les aan de School voor Hoger Politiepersoneel in Hilversum in dactyloscopie.

Hij werd op 3 juni 1955 tot Ridder in de VASA-orde benoemd. Bij navraag in Zweden heeft men alleen nog maar een omschrijving in het Frans.

"Chevalier de L'Ordre de Vasa M. Herman Johan Gerhard van Boxtel, Inspecteur principal de la Police municipale d'Amsterdam (chargé de la conduite des reporters photographes), né le 6-8-1895"

Vrij vertaald: Hoofdinspecteur Gemeentepolitie Amsterdam (verantwoordelijk voor forensisch fotografisch onderzoek), geboren 6-8-1895.

De heer van Boxtel is oktober 1955 op 60-jarige leeftijd met pensioen gegaan.

Toen wij (*) eenmaal zijn antecedenten hadden, vonden wij diverse vooroorlogse krantenberichten over zijn bijdrage bij het opsporen rond een groep NSB-sympathisanten die na de zendersluiting van de nationale omroep de illegale middengolf propagandazender 'Aethergeuzen' in de lucht zette. Dit verhaal valt echter buiten het bestek van ons onderzoek.

Voordracht VERON lid Van Verdienste door afdeling Amsterdam

De zorg voor de veelal kostbare zendapparaten en de inzet over teruggave ervan is de pas opgerichte VERON afdeling Amsterdam niet ontgaan en het bestuur van deze afdeling heeft de heer van Boxtel voorgedragen tot Lid van Verdienste. Op de derde VerenigingsRaad van 8 december 1946 is het voorstel aangenomen, zo lezen we in de notulen:

2. De afd. Amsterdam stelde voor de hoofd-inspecteur van politie te Amsterdam, den heer H.J.G. van Boxtel, tot lid van verdienste te benoemen in verband met het feit, dat deze gedurende de Duitse bezettingstijd kans heeft gezien de zenders van de radio-amateurs in Amsterdam onder toelaten duiken en ze na de bevrijding aan de eigenaren terug te geven.

Het voorstel 1. wordt door de aanwezigen staande aangenomen. Het door het HB met gunstig advies voorgedragene onder 2. wordt eveneens aangenomen.

De heer van Boxtel was daarmee het eerste Lid van Verdienste van de VERON.

Met dank aan de leden van de werkgroep (*):

- Frank van Hamersveld PA3DTX archiefvondsten en transcripties
- Remy Denker PA0AGF – PA0-geschiedenis
- Herm Willems - Radiobladen

Bronnen:

- Vijftig jaar VERON, Honderd jaar Radio – D.W. Rollema PA0SE
- Boek De korte golf als krijgsmiddel – E. Jansen
- VR-archief Jan Hoek PA0JNH
- Stadsarchief Amsterdam; toegang 5225, inventaris no. 2769 en 2770

H.J.G. van Boxtel in Radio Encyclopaedie 1949
Foto is gemaakt tijdens zijn optreden op 19 oktober 1948 voor de camera's van Philips Experimentele Televisie te Eindhoven. Hij vertelde hier over zijn specialiteit: de wonderlijke patronen die in de vingertoppen van elk mens staan gegrift en die bij ieder mens verschillend zijn. ■

Hardcoverversie Radio Communication Handbook 15^e editie

Het RSGB Handbook of Radio Communication heeft met de 15^e editie de grootste update in jaren ondergaan. Nieuwe redacteur Ed Durrant G8GLM/DD5LP heeft elk van de 25 hoofdstukken herzien om het boek helemaal up-to-date te krijgen. Het nieuwe RSGB Handbook of Radio Communication is hierdoor een absolute must-have voor elke shack.

En dit boek is nu weer voorradig in de VERON webshop.
Voor 70 euro haal je de hardcovereditie van dit ultieme naslagwerk met 752 pagina's in huis.

Wat meer details over de inhoud van en veranderingen in het naslagwerk zijn terug te lezen in de beschrijving van het boek in onze webshop op webshop.veron.nl